

СОЦІАЛЬНІ ПОТРЕБИ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

*Блудова А.А. ст. викл., пр.доц. каф. ХХТ
ННППІ УІПА*

На сьогоднішній день потреба, що розуміється як нужда, необхідність відноситься до числа первинних економічних категорій, що відіграють ключову роль в розумінні рушійних сил, спонукачів виробничої діяльності. Природа соціальних потреб надзвичайно різноманітна.

З одного боку, це ряд біологічних потреб організму людини, без задоволення яких не може протікати життєвий процес. Ці потреби закладені в організмі людей самою природою людини. У той же час цивілізація розширила коло таких потреб і змінила де в чому їх характер.

З іншого боку, людина – істота не тільки біологічна, а й соціальна, суспільна. Звідси багато його потреб породжені тим, що він живе в спільноті людей, спілкується з іншими людьми. Більш того, формування соціальних груп, держави, суспільства призводить до виникнення суспільних потреб.

Потреби найтіснішим чином пов'язані зі способом життя та рівнем життя. По-перше, саме коло потреб характеризує життя людей з позицій їх бажань, прагнень, інтересів. Адже потреби можуть бути і піднесеними і низинними, і раціональними і ірраціональними, шкідливими. По-друге, рівень життя – це перш за все рівень задоволення наших потреб.

Слід розрізняти реальні та нормативні потреби. Реальна потреба - це запит конкретних людей або груп людей на отримання певної кількості благ і послуг. Наприклад, якщо людина бажає мати два костюми і чотири пари туфель, то це і є його реальна потреба. Нормативна потреба характеризує нормативний рівень задоволення даної реальної потреби, тобто представляє норму споживання, встановлену на основі аналізу, розрахунку, досвіду, врахування можливостей. Скажімо, вчені-економісти можуть встановити, що людина нормально забезпечена одягом і взуттям, якщо вона має три костюми і три пари туфель, оновлюючи костюми раз на два роки, а туфлі щорічно. Це вже норма споживання одягу і взуття.

Велике розмаїття потреб можна структурувати, виділяючи види потреб. Насамперед варто розрізняти особисті (індивідуальні), сімейні, колективні (групові), суспільні (державні) потреби. Кожен з цих видів характеризується наявністю суб'єкта потреб, людей, від імені яких така потреба виходить, чиї інтереси вона відбиває.

У залежності від термінів виникнення (задоволення) розрізняють поточні та перспективні, короткострокові і довгострокові потреби.

За ступенем важливості виділяють першорядні (настійні, життєві) і другорядні (побічні) потреби.

Розглянемо кілька більш детально і конкретизуємо окремі види соціальних потреб.

Особисті потреби поширюються на харчування, одяг, взуття, головні убори, панчішно-шкарпеткові вироби, житло, предмети домашнього вжитку, побутові послуги, духовні, культурні цінності, освіту, охорону здоров'я,

працю і відпочинок, інформацію, комунікації, захист прав. Словом, все те, що необхідно кожній людині. Ці види потреб в свою чергу диференціюються. Наприклад, потреби в харчуванні розділяються на потреби в жирах, білках, вуглеводах, вітамінах. А кожної з цих потреб відповідає необхідність споживання певних видів їжі: хліба, цукру, молока, масла, м'яса, риби, яєць, овочів, фруктів. Звичайно, така потреба визначається не з точністю до міліграмів, а наближено.

Потреби допускають певною мірою взаємозамінність: одна потреба може бути задоволена через іншу. Фрукти можна замінити ягодами, м'ясо - грибами, тваринне масло - рослинним. Однак, багато потреб взаємозамінні лише частково, а деякі, наприклад, у житлі, освіті, культурі замінити важко або навіть неможливо.

Раніше вже згадувалося, що особисті потреби поділяються на ті, що насичуються і ненасичуються або важко насичуються. Ясно, що потреба в харчуванні – насичуваність, потреба в одязі – менш насичуваність, потреба в багатстві - ще менше. Потреба в пізнаннях не має чітко вираженої межі, адже недаремно кажуть: «вік живи - вік учись».

Сімейні потреби за видами і структурою близькі до особистих, але у сім'ї виникають додаткові потреби, обумовлені сімейним життям. Зростає потреба в житлі, предметах господарського вжитку, доводиться поєднувати різноманітні потреби чоловіка та дружини, з'являється потреба в засобах догляду за дітьми. У той же час завдяки спільному веденню господарства загальна потреба сім'ї може бути менше суми особистих потреб її членів, адже ряд речей використовується спільно.

Потреби соціальних груп – це загальна потреба людей, що об'єдналися по колу інтересів. Найчастіше такі потреби впливають з цих інтересів. Туристам-байдарочникам потрібні байдарки та спорядження до них; шаховому клубу – приміщення для ігор, шахи, шахові годинники; любителям купання – басейн; філателістам – марки; гуртку крою та шиття – швейні машинки, пряжа, тканини, нитки.

Інший вид колективних потреб – потреби виробничих колективів. Крім потреб працівника як людини в колективі виникають загальні соціальні потреби. Виникає необхідність у колегіальному розгляді єдиних проблем, невиробничому спілкуванні, подоланні міжособистісних конфліктів, надання оптових послуг на колективній основі, створенні необхідних умов праці та відпочинку.

Література:

1. Пономаренко В. С. Рівень і якість життя населення України: Монографія. / В.С. Пономаренко, М.О. Кизим, Ф.В. Узунов. – Х.: Видавничий Дім "ІНЖЕК", 2003. – 226 с
2. Рівень життя населення України / НАН України. Ін-т демографії та соц. дослідж., Держ. ком. статистики України; За ред. Л.М. Черенько. – К.: ТОВ "Видавництво "Консультант", 2006. – 428 с.
3. Буряк П. Ю. Економіка праці й соціально-трудові відносини : навч. посіб. / П. Ю. Буряк, Б. А. Карпінський, М. І. Григор'єва. – К.: ЦУЛ, 2004. – 438 с.